

**Status**

Openbaar

**Datum vergadering Gedeputeerde Staten**

20 januari 2026

**Eindtermijn**

n.v.t.

**Onderwerp**

Onderzoeksrapport Wageningen Environmental Research (WENR) mbt zelfrealisatie in de Krimpenerwaard

**Advies**

1. In te stemmen met het nieuwsbericht van betrokken overheden op het rapport 'Nieuwe natuur in de polder: tussen zelfrealisatie en onteigening', uitgevoerd door WENR
2. Vast te stellen de brief aan PS waarin zij worden geïnformeerd over dit rapport
3. Vast te stellen publiekssamenvatting bij dit besluit.

**Besluit GS**

Vastgesteld met een machtiging voor de portefeuillehouder om:

- in de brief aan PS een breder beeld te geven van de reden waardoor mede een bestemmingswijziging van het gebied noodzakelijk was.

**Bijlagen**

- Nieuwsbericht - Evaluatierapport beleving gebiedsproces nieuwe natuur Krimpenerwaard gepubliceerd
- Brief aan PS over publicatie WENR Rapport en nieuwsbericht
- WENR onderzoeksrapport "Nieuwe natuur in de polder: tussen zelfrealisatie en onteigening"

## 1 Toelichting voor het College

In de gemeenteraad van Krimpenerwaard is in 2021 een motie aangenomen om de aanpak van natuurrealisatie te evalueren. Hierop heeft de Stuurgroep Veenweiden Krimpenerwaard gezorgd voor de uitvoering van een onafhankelijk onderzoek door het WENR, betaald en begeleid door Provincie Zuid-Holland, gemeente Krimpenerwaard en het Ministerie van Landbouw, Visserij, Voedselzekerheid en Natuur (LVVN).

Het onderzoeksrapport “Nieuwe natuur in de polder: tussen zelfrealisatie en onteigening” door Wageningen Environmental Research (WENR) is een verdiepend onderzoek op de beleving van betrokkenen, met een focus op grondeigenaren, van het natuurrealisatie proces in de Krimpenerwaard tussen 2015 en 2023. Het verdiepend onderzoek volgt op het rapport 'Drie decennia natuurrealisatie in de Krimpenerwaard' dat in oktober 2024 is gepubliceerd en gaat over de werking, effect en doorlooptijden van de verschillende grondinstrumenten in de Krimpenerwaard in de afgelopen 30 jaar.

De overheden die verantwoordelijk zijn voor de Krimpenerwaard worstelen al decennialang met het natuurbeleid. Dit heeft soms voor meerdere generaties onzekerheid gebracht met perioden van vooruitgang en terugslag, mede als gevolg van instabiel (Rijks)beleid.

Om een einde aan de onduidelijkheid te maken heeft de gemeenteraad van Krimpenerwaard in 2017 het unieke besluit genomen om onteigening als laatste middel in te zetten bij de realisatie van het op te stellen bestemmingsplan voor de Natuurnetwerk Nederland (NNN)-gebieden. Het bestemmingsplan voor de NNN-gebieden is in 2019 vastgesteld. Vervolgens is in 2020 onteigening via een Koninklijk Besluit ingezet. De agrarische sector had hierom gevraagd omdat het hierdoor mogelijk was om volledige schadeloosstelling te bieden.

De evaluatie biedt inzicht in de beleving van grondeigenaren en andere betrokkenen en geeft leerpunten voor vergelijkbare gebiedsprocessen. Het onderzoek is gebaseerd op een analyse van de dossiers van 78 grondeigenaren binnen de natuurbegrenzing. Met 14 van hen is een diepte-interview gehouden. De interviews geven geen representatief beeld van alle betrokken grondeigenaren, maar zijn zo gekozen dat ze een breed spectrum van situaties en sentiment beschrijven. Het onderzoeksrapport met de publiekssamenvatting is inmiddels opgeleverd en WENR is voornemens dit binnenkort via hun website te publiceren.

De uitkomst van het onderzoek naar de inzet van de grondinstrumenten, met onteigening als sluitstuk, heeft twee kanten:

- Aan de ene kant is het met de inzet van deze instrumenten gelukt om de realisatie van de natuur- en wateropgave af te ronden. Iets wat eerder niet lukte op vrijwillige basis. Hierbij kozen 24 grondeigenaren voor zelfrealisatie. Hiermee is ongeveer een derde van de resterende natuuropgave in de Krimpenerwaard met zelfrealisatie gerealiseerd;
- Aan de andere kant hebben de betrokken grondeigenaren het traject overwegend negatief beleefd. Zelfrealisatie was daarbij veelal een ‘keuze uit noodzaak’, om de grond niet kwijt te raken.

De evaluatie bevat de volgende inzichten voor gebiedsprocessen waar een overheid deze instrumenten in zou kunnen zetten:

1. Het toegepaste maatwerk voor de natuurrealisatie en de geboden steun bij zelfrealisatie worden erkend en gewaardeerd. Belangrijk hierbij is om coulant te zijn en ruimte te zoeken in wat er wel en niet mogelijk is. Dat kan bijdragen aan de acceptatie.
2. Een vast aanspreekpunt in de persoon van een casemanager die zorg draagt voor de communicatie met de grondeigenaren en betrokkenen is belangrijk gebleken tijdens een grondverwervingsproces. Daarnaast is het verstandig om een vertrouwenspersoon aan te stellen, iemand die begrip toont en mentale steun kan leveren waar dit nodig is, voor zowel grondeigenaren als betrokken bestuurders en ambtenaren.
3. Het is belangrijk om geen (bestuurlijke) beloftes te doen die verkeerde verwachtingen wekken en niet nagekomen kunnen worden. Dit vraagt om helderheid te creëren over de mogelijkheden en handelingskaders die er zijn. Dit speelt o.a. bij onafhankelijke taxaties.
4. Zelfrealisatie als instrument. Er is op zelfrealisatie ingezet, omdat de realisatie en het beheer van de natuur door grondeigenaren in het gebied een meerwaarde zou creëren in termen van maatschappelijk draagvlak. Hiervan is door grondeigenaren vooral gebruik gemaakt om aan onteigening te ontkomen en niet zozeer vanuit een intrinsieke motivatie voor natuurrealisatie. Zelfrealisatie is ook een mogelijkheid in het kader van de onteigeningswet (nu: Omgevingswet). De provincie bood met een 'instrumentenkoffer' veel mogelijkheden aan om dit te stimuleren. De zoektocht en het aanbieden van het maatwerk met de instrumentenkoffer als ook de geleverde ondersteuning bij de uitwerking van plannen en (subsidie)aanvragen zijn gewaardeerd. De zelfrealisatoren zijn hierdoor positiever over het gevolgde proces.

GS (en gemeente en LVVN) stellen de rapportage niet vast, het is tenslotte een onafhankelijk (extern) onderzoek. Wél is met WENR afgesproken dat de publicatie ervan (21 januari door WENR via hun website) vergezeld wordt van een gezamenlijke reactie (nieuwsbericht) vanuit de opdrachtgevende overheden.

Deze gezamenlijke reactie ligt ter instemming voor en is vooraf afgestemd met de communicatieadviseurs van gemeente en LVVN. Deze zal, met een (nog te ontvangen) link naar de rapportage van WENR gepubliceerd worden via de provinciale website.

PS worden geïnformeerd via een GS-brief, waarin nog kort is aangegeven dat de leerpunten inmiddels ingebed zijn in de gebiedsprocessen waar vanuit provincie aan provinciale opgaven gewerkt wordt. We doelen hierbij tenminste op de gebiedsprocessen in het kader van realisatie van het NNN in de 7 gebieden waar volledige schadeloosstelling geboden wordt. Maar deze leerpunten worden zeker ook actief ingebracht in ZHPLG-processen waar grondverwerving en zelfrealisatie spelen.

#### *Financieel en fiscaal kader*

|                        |                                                                                                                          |
|------------------------|--------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|
| Totaalbedrag excl. BTW | : € 0,00                                                                                                                 |
| Programma              | : Ambitie 5 - Versterken natuur in Zuid-Holland                                                                          |
| Financiële risico's    | : Er zijn met de publicatie van dit rapport geen verdere provinciale middelen gemoeid, er zijn geen financiële risico's. |

#### *Juridisch kader*

De publicatie van het WENR onderzoeksrapport heeft geen juridische gevolgen voor provincie Zuid-Holland.

## **2 Voorafgaande besluitvorming**

In de gemeente Krimpenerwaard is in 2021 een motie aangenomen om de beleving van het grondverwervingsproces voor NNN onafhankelijk te evalueren. Bij provincie en LVVN leefde het besef dat de gemeente met dit bestemmingsplan een uniek besluit genomen had en daarmee het besef dat het een gevoelig proces is geweest waar ook van geleerd kan worden voor toekomstige gebiedsprocessen.

De opdrachtformulering voor het onderzoek is door de stuurgroep Veenweiden Krimpenerwaard opgesteld, afgestemd en verleend aan WENR. Financiering voor dit onderzoek is gevonden bij gemeente, LVVN en provincie.

## **3 Proces**

Publicatie van het rapport zal door WENR plaatsvinden via hun website, op 21 januari. Het doorlopen gebiedsproces kende mede- en tegenstanders – mogelijk zullen kritische partijen de publicatie van het rapport aangrijpen om hun onvrede over het proces (nogmaals) onder de aandacht te brengen en er media mee te benaderen.

De Provincie beseft dat het een gevoelig proces is geweest, vandaar dat een onafhankelijk onderzoek ook belangrijk was. We onderschrijven de inzichten die uit het onderzoek voortkomen en gebruiken deze om lopende en toekomstige gebiedsprocessen te verbeteren.

Media-aandacht zal mogelijk ontstaan, we bereiden ons daarop voor met een het gezamenlijk opstellen van te verwachten vragen en antwoorden (LVVN/provincie/gemeente) en paraatheid vanuit project en communicatie voor vragen en reacties.

Het gezamenlijke nieuwsbericht zal op 21 januari via de websites van de betrokken overheden gepubliceerd worden. Daarin wordt nog een LINK naar het online WENR rapport opgenomen. PS worden geïnformeerd met een brief en de link naar het WENR-rapport.

## **4 Participatie en rolneming**

Dit besluit vraagt geen participatieproces. WENR publiceert het onderzoeksrapport. In het onderzoek zijn de relevante betrokkenen bij het doorlopen gebiedsproces benaderd en bevraagd. De resultaten zijn geanonimiseerd. Betrokkenen worden via WENR geïnformeerd over het rapport.

Provincie was één van de opdrachtgevers van het onderzoek, het onderzoek kan gezien worden als een evaluatie van de participatie.

## **5 Communicatiestrategie**

Bij de publicatie van dit rapport ontstaat mogelijk aandacht vanuit pers/media.

In een gezamenlijk nieuwsbericht worden de resultaten van dit onderzoek onder de aandacht gebracht. Om goed voorbereid te zijn op eventuele vragen vanuit de media worden gezamenlijk te verwachten vragen en antwoorden voorbereid zodat persvragen door de desbetreffende partij beantwoord kunnen worden. Daarnaast zal er rond de publicatiedatum (21 januari) extra aandacht zijn voor het snel oppakken van overige vragen of reacties. Vragen over het onderzoek worden door WENR beantwoord.